

Forskningsoversigt over somaliske mænd i Norden

Denne forskningsoversigt over somaliske mænd udspringer af et ønske om yderligere forskning i den somaliske mands rolle i det danske samfund og i familiesammenhænge i forlængelse af INTERLOC-projektet. INTERLOC-projektets analyse peger i retningen af, at etniske minoritetskvinder, i hvert fald i Aalborg Øst, kan være stærkere og mere handlekraftige end etniske minoritetsmænd, og at særligt etniske minoritetsmænd med somalisk baggrund er marginaliseringsstruede. Dette er de både i en samfundsmæssig kontekst, hvor de f.eks. har svært ved at finde arbejde og i forhold til familien, hvor de har svært ved at opretholde den samme status som familiens overhoved, som de havde i Somalia (Christensen & Jensen 2012). Forskningsoversigten vil hovedsagligt koncentrere sig om forskning i etniske minoritetsmænd med særligt henblik på somaliske mænd og marginaliseringsstrusler i en nordisk sammenhæng. Først vil somaliernes rolle i medierne i Norden blive belyst, da det har betydning for den generelle marginalisering af somaliere. Dernæst undersøges somaliske mænds rolle, eller mangel på samme, på arbejdsmarkedet. Den manglende tilknytning til arbejdsmarkedet spiller en stor rolle i forhold til relationen mellem somaliske mænd og kvinder og derfor undersøges familieforholdet herefter. Til sidst sættes der fokus på muligheden for at danne nye manderoller som blander forskellige maskulinitetsidealer – et område, hvor der synes at være et videnshul i den eksisterende forskning.

Somaliere i medierne – marginalisering gennem negativ fremstilling

Et gennemgående emne i litteraturen er den måde, hvorpå somaliere bliver fremstillet i medierne i Norden. I Danmark har Rikke Andreassen (2007) beskrevet, hvordan nyhedsmedier ikke er neutrale, men identitetsskabende. Dette viser hun ved en gennemgang af tre forskellige historier i medierne, nemlig den om den undertrykte indvandrer kvinde, tørklædedebatten og historien om unge etniske minoritetsmænd som potentielle voldtægtsforbrydere. Det interessante i denne sammenhæng er, at mediernes negative fokus på etniske minoriteter, ifølge Andreassen, er med til at forme etniske danskernes syn på indvandrere. Dette skal ses i lyset af at tal fra 2006 viser, at kun 2,9 % af etniske danskere har dagligt kontakt med muslimer, mens 60 % aldrig har kontakt med muslimer (Andreassen 2007:14).

Medierne bliver på den måde til aktører, der også har indflydelse på den marginalisering, som mange etniske minoritetsmænd med somalisk baggrund oplever. Et eksempel herpå giver Rikke Egaa Jørgensen og Vibeke Søderhamn Bülow i deres publicering *Ali og de fyrretyve k(r)oner: En*

analyse af Ekstra Bladets kampagne "De fremmede", hvor de analyserer Ekstra Bladets historie fra 1997 om den somaliske mand Ali. En historie, som Jørgensen og Bülow mener, er blevet en flygtningeklassiker forstået på den måde, at Ali er blevet et symbol på alt, hvad der er galt med indvandrere og flygtninge (Jørgensen & Bülow 1999:82). Ifølge Ekstra Bladet fik Ali 631.724 kroner om året i bistand samtidigt med, at han har fået to koner og 11 børn til Danmark gennem familiesammenføring. Avisen brugte meget spalteplads på historien og læsere skrev mange læserbreve, hvor de udtrykte deres vrede over for Ali, som de så som en svindler og bedrager. Abdulkadir Osman Farah¹ beskriver i denne forbindelse etniske danskeres vrede over de store familiesammenføringer som udtryk for forskellige familiemønstre - hvor etniske danskere er vant til kernefamilien, inkluderer familiekonceptet for somaliere den udvidede familie. Når somaliere familiesammenfører familiemedlemmer ser mange etniske danskere det som en måde at udnytte det danske velfærdssystem, mens en anden forklaring kunne være det anderledes familiekoncept. Det var, ifølge Farah, situationen i 1990'erne. Flere politikere var også ude med kritik af somaliere, som de beskrev som kulturelt vidt forskellige fra etniske danskere (Jørgensen & Bülow 1999:92-93). Historien om Ali kommer til at fungere som et symbol på indvandrere generelt og somaliske mænd i særdeleshed. Der sættes lighedstegn mellem Ali og alle somaliske mænd, mener Jørgensen og Bülow. Også Fadel, Hervik og Vestergaard (1999) sætter fokus på mediernes fremstilling af somaliere. De mener, at en lang række af landets største aviser fremstiller somaliere som den mest uintegrerbare og mest anderledes gruppe af indvandrere i Danmark. De taler om, at "fokus på somaliere" i en periode i 1997 bliver til en genre i sig selv hos danske aviser (Fadel, Hervik & Vestergaard 1999:175). Fra 1993 til 1998 steg antallet af somaliere med bevilliget asyl fra ca. 2000 til ca. 12.000 (Fadel, Hervik & Vestergaard 1999:174), dette er en ret voldsom stigning og kan være med til at forklare, at der i denne periode har været stor fokus på netop somaliere i de danske nyhedsmedier og blandt politikere. Men også senere har debatten om somaliere fyldt en del i medierne. Nauja Kleist peger i sin ph.d.-afhandling på, at debatten om somaliere som en særlig vanskelig gruppe med en barbarisk og middelalderagtig kultur blussede op igen i midten af 00'erne, hvor der kom fokus på somaliere, som sender deres børn på genopdragelsesrejser til Somalia.

Fokusset på disse genopdragelsesrejser kan have forbindelser til den store rolle, som religionen, ifølge Farahs informanter, spiller for somaliere i Danmark. En genopdragelsesrejse har ofte den

---

¹ Artiklen kan ikke umiddelbart findes andre steder end via dette link:

http://www.google.dk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&ved=0CD0QFjAB&url=http%3A%2F%2Fvbn.aau.dk%2Ffiles%2F68624800%2FRemittance_and_Integration.docx&ei=C07GUJ2fDaTf4QSgqoCgAQ&usg=AFQjCNGxdCtyPEA7SZ672R3_qj7VeLqhkQ&sig2=juFmDT_0_ItVLndNPZhQHA

funktion at oplære de muslimske traditioner og regler i de unge somaliere. Farah argumenterer for, at religionen spiller en stor rolle hos somaliere i Danmark, men han har ikke selv interviewet stærkt religiøse somaliere, men har i stedet sin viden fra somaliske foreningsledere, som har fortalt om deres erfaringer med andre somaliere. Dette gælder også Kleist. Hun undersøger ikke religionens rolle hos somaliere i eksil. En af grundene hertil er, at hun ikke har kunnet få adgang til muslimske organisationer (Kleist 2007:17). Man kan argumentere for, at religiøsitet kan være en marginaliseringstrussel for somaliske mænd og kvinder i forhold til det danske samfund, som finder stærke religiøse holdninger fremmede og især når de er muslimske. Derudover kan den manglende adgang til de muslimske organisationer og religiøse somaliere for forskere tyde på, at denne gruppe føler sig udsat og ikke vil være genstand for forskning. Dette kan hænge sammen med den stereotypificering, som medierne er med til at konstruere.

Kleist argumenterer for, at hvis man konstruerede et hierarki blandt de stereotypiske forestillinger om etniske minoriteter i Danmark, så ville somaliere siden 1990'erne ligge i den laveste ende. En vigtig pointe hos Kleist er, at selvom det er et diskursivt konstrueret hierarki, så har det konsekvenser i den virkelige verden. Flere af Kleists dansk-somaliske informanter forklarer, at man kan dele etniske danskere op i to grupper. Den ene er de nære venner, som kender somaliere personligt og derfor ser dem som forskellige individer, mens den anden gruppe kun kender somaliere fra mediedækningen og derfor behandler somaliere som en samlet kategori (Kleist 2007:130-133). Således viser Kleist, at mediernes overvejende negative fremstilling af somaliere i Danmark kan have konsekvenser for somalieres liv i Danmark og dermed også kan udgøre en marginaliseringstrussel for somaliske mænd, der i forskellige sammenhænge kan blive behandlet ud fra en forestilling om kategorien "somalier" frem for som et individ (Kleist 2008:317-318). Lignende problemstilling findes i Norge, hvor Katrine Fangen har undersøgt norsk-somalieres situation. Fangen (2008) henviser til Eide og Simonsen, som siger, at 30 % af reportagerne om norsk-somalier handler om kriminalitet og er negativt vinklede. I Fangens egne studier af norsk-somalier har flere af hendes informanter tilkendegivet, at de finder det ydmygende at blive betragtet ud fra stereotypen om den farlige, kriminelle og ikke-integrerede somalier, i stedet for at blive betragtet som unikke individer. En mandlig informant udtrykker bekymring om, at hans datter måske ikke vil føle stolthed over at være somalier på grund af mediernes negative fremstilling (Fangen 2006:81-82). Somaliere i Norge er blevet stigmatiseret som den værste gruppe af flygtninge. Fangen argumenterer for, at det kan skabe en negativ cyklus, hvor somaliere vender det

norske samfund ryggen samtidigt med, at det norske samfund vender somaliernes ryggen (Fangen 2006:76).

Litteraturen viser således flere eksempler på, at den diskurs, som medierne er med til at fremstille om somaliere grundlæggende er negativ, og at den har en effekt på somaliernes hverdag. Når somaliere konstrueres som det modsatte af etniske danskere og etniske nordmænd, så bliver det en marginaliseringstrussel, da det er med til at placere somaliere i den laveste ende af det sociale hierarki og udenfor det nationale fællesskab.

Marginalisering af somaliere på arbejdsmarkedet

Et af de steder, hvor somaliske mænd har svært ved at klare sig og hvor de føler, at samfundet vender dem ryggen, når de rejser fra Somalia, er på jobmarkedet. Afvisning og svære muligheder på jobmarkedet virker til at være en af hovedårsagerne til marginaliseringen af somaliske mænd i Norden, da det både har en effekt på deres selvforståelse og på deres familieforhold, som jeg vil fokusere på senere.

Nauja Kleist har gennem sit forfatterskab hovedsagligt beskæftiget sig med dansk-somaliere, som kommer fra middelklassen i Somalia. Langt de fleste af informanterne i hendes ph.d.-afhandling har mindst hvad der svarer til en gymnasieuddannelse, og mange har taget videregående uddannelser. Da Kleist fokuserer på engageringen i somaliske foreninger sidder mange af hendes informanter også på formandsposter eller har andre nøgleroller i disse foreninger (Kleist 2007:78). Kleists informanter oplever en frustration ved at komme til Danmark, da de her ikke kan få et arbejde, der matcher deres uddannelse og deres forventninger om, hvad de gerne vil arbejde med. Dette synes at være et generelt problem for mange somaliske mænd. Mange af Kleists mandlige informanter fortæller, at de gerne ville videreuddanne sig, da de kom til Danmark, men at de af jobcenteret har fået at vide, at det er spild af kræfter, og at de i stedet skal søge ufaglært arbejde. Nogle af informanterne oplever det som om, at jobcentre og arbejdsgiverne generaliserer alle somaliere ud fra mediefremstillingen. De vil have, at etniske danskere skal forstå, at ikke alle somaliere er ens (Kleist 2007:136). Samme oplevelse har Fangens informanter haft. De beskriver det som at de bliver mødt med lukkede døre til jobmarkedet, og at de etnisk norske arbejdsgivere frasorterer somaliere på grund af mediefremstillingen i Norge (Fangen 2006:79). Andre informanter beskriver det som at miste sin stolthed ved at blive fortalt at man skal tage ufaglært arbejde, selvom man føler, at man er kvalificeret til mere (Kleist 2007:138). Kleists informanter fra middelklassen i

Somalia lider altså et form for identitetstab eller identitetsknæk når de kommer til Danmark. Positionen i middelklassen er på denne måde en ambivalent position, når man som somalier kommer til et land i Vesten. På den ene side er middelklasse-somalier ofte i besiddelse af ressourcer, som gør, at de har nemmere ved at omstille sig til et nyt land og et nyt liv – de har ofte et stort netværk af andre somalier, som de kan søge hjælp hos, og de kan bruge deres ressourcer i foreningsarbejdet og via den vej bruge genskabe noget af den respekt i det somaliske miljø. Men på den anden side kan de også være mere udsat for oplevelsen af at have tabt noget ved at flytte fra Somalia. Dette argumenterer Kleist for. Hun mener, at jo højere den sociale position var før rejsen fra Somalia, desto større distance er der fra det gamle til det nye liv – og fra den tidligere til den nuværende sociale position (Kleist 2010:198). Sveinung Sandberg har et andet informantgrundlag i sin artikel om etnicitet og gadekriminalitet i Oslo. Han har fulgt en lang række etniske minoritetsmænd, som alle har en kriminel fortid. Heriblandt har han observeret og interviewet en række somaliske hash-pushere. En af Sandbergs konklusioner er, at somalier, der har oplevet krig og død i Somalia og nu er kommet til Norge og agerer i gademiljøet, har en fordel. De kan omsætte deres erfaringer til en gade-kapital. Den habitus de har, som er formet af krigsramte samfund kan være en fordel i en gadekultur, hvor vold er den primære måde at opnå respekt (Sandberg 2008:163-164). På den måde kan man sige, at litteraturen peger på, at selvom somalier fra lavere sociale klasser har mindre resurser og derfor f.eks. ender med at indgå i et kriminelt gademiljø, så har de nemmere ved at omstille deres erfaringer fra deres liv i Somalia til livet i Norden. I hvert fald formår de at opnå respekt i bredere kredse end blot det somaliske, som er tilfældet ved middelklassens deltagelse i foreningsarbejde. Der er tale om en mindre grad af identitetstab end hos somalier fra den somaliske middelklasse, for selvom foreningsarbejde er en hjørnesten i det danske samfund, så tæller det ikke ligeså meget som et rigtigt arbejde, mener Nauja Kleist (2007:236). Somalier er den etniske minoritetsgruppe i Danmark, som har dannet flest foreninger på baggrund af deres etnicitet. Foreningsarbejdet giver dog først anerkendelse i en etnisk dansk sammenhæng, når det udføres ved siden af et rigtigt arbejde. Den anerkendelse, som de somaliske mænd kan få ved deltagelsen i foreningsarbejde er altså gruppespecifik. Den begrænser sig, ifølge Kleist, til det somaliske miljø. Kleist (2007:270) mener, at en af grundene til, at mange af hendes informanter er aktive i somaliske foreninger er, at de derved kan distancere sig fra diskursen om de fortabte somaliske mænd. Det er altså i forhold til det somaliske miljø en vej ud af marginalisering. Foreningsarbejde er en måde at gøre noget som en rigtig mand, ud fra et traditionelt somalisk synspunkt, burde gøre. Det er en måde at handle og generobre noget af den maskulinitet, der er gået

tabt ved rejsen fra Somalia til Norden. Næste afsnit vil omhandle dette tab af maskulinitet, som mange somaliske mænd oplever.

Marginalisering i forhold til familien – skilsmisse og den tabte maskulinitet

Et gennemgående tema i nordisk litteratur om somaliske mænd, der er flygtet eller udvandret fra Somalia og endt i Norden er, at denne rejse har været forbundet med et tab af maskulinitet eller en demaskulinisering (Jesuloganathan 2010; Kleist 2007; Kleist 2010; Fink-Nielsen, Hansen & Kleist 2004; Fangen 2006; Fangen 2008). Dette maskulinitetstab hænger sammen med mange somaliske kvinders oplevelse af en form for empowerment ved at komme til den vestlige verden. Der er tale om to modsatrettede bevægelser for somaliske kvinder og mænd, som mange gange vender op og ned på de traditionelle familiemønstre fra Somalia.

I Somalia er det traditionelle familiemønster karakteriseret ved, at kvinden bliver hjemme og passer børnene, mens mændene arbejder og forsørger familien. At være forsørger er en måde at opnå respekt og udvise og udøve den maskuline manderolle. Dette bliver der mange gange lavet om på, når somaliere kommer til Norden. Som skrevet tidligere har mange somaliske mænd svært ved at finde arbejde. Dermed har de svært ved at opretholde rollen som forsørger. Kvinder får derimod størstedelen af statens understøttelse og på den måde bliver det pludselig kvinderne, der ”tjener” pengene i familien. De kommer mange gange til at overtage rollen som forsørgere. Fangen (2006:71) beskriver det som en af de største ydmygelser at bliver passificeret og gjort hjælpeløs. Dette er netop den følelse, som mange somaliske mænd har. Kleists (2007:142) informanter fortæller, at de somaliske mænd ser Danmark som et kvinde-land. Når mændene er med på socialkontoret bliver de sidestillet med kvinderne, hvor de fra Somalia har været vant til at være hævet over kvinderne. Kleists kvindelige informanter forklarer, at de ser mændene som et stort problem i Danmark. Mændene skal pludselig til at deles om magten med kvinderne, og de skal omstille sig til et samfund, hvor kvinder har frihed og er ligestillet mænd. Det er også et stort problem for de somaliske familier, at mændene ikke kan finde arbejde. Når de er hjemme hele dagen, og mange af dem ikke vil deltage i de daglige huslige gøremål, fordi de ikke har været vant til det fra Somalia, så bliver kvinderne træt af dem. Kleists kvindelige informanter fortæller om udtrykket ”at finde den store sorte plasticpose frem”, som bliver brugt af somaliske kvinder i flere dele af den vestlige verden. Det handler om, at kvinderne smider deres arbejdsløse, ugidelige og khattyggende mænd ud på gaden med en sort plasticpose med deres tøj. Skilsmisseraten blandt somaliere i Danmark er meget høj. Tonsi Mary Jesuloganathan (2010:60) skriver om det somaliske

ordsprog blandt kvinder: ”hellere gift 30 gange end at leve i et ulykkeligt ægteskab”. Det er således ikke noget kulturelt problem for somaliske kvinder at blive skilt fra deres mænd (Fangen 2006:84), og mange vælger denne mulighed. På den måde oplever mange somaliske mænd at blive marginaliseret i forhold til deres familier. Statistik fra 2006 viser, at over 40 % af somaliske mænd mellem 20-29 år bor alene, mens det er under 20 % for tyrkiske, palæstinensiske og pakistanske mænd (Mikkelsen, Fenger-Grøndahl & Shakoor 2010:186). En af årsagerne hertil kan være den høje skilsmisserate blandt somaliere. Det er heller ikke almindeligt at forældrene er med til at bestemme, hvem somaliere skal gifte sig med. Alle adspurgte somaliere, i Schmidt og Jakobsens undersøgelse om pardannelse blandt etniske minoriteter i Danmark, fortalte, at de selv havde valgt, hvem de ville giftes med, mens f.eks. kun halvdelen af de adspurgte pakistanere selv havde valgt, hvem de ville giftes med (Mikkelsen, Fenger-Grøndahl & Shakoor 2010:207). Der er således noget, der tyder på, at somaliske mænd er mere udsat for marginalisering i forhold til deres familie, end andre etniske grupper, hvor skilsmisse og partnervalg ikke i samme grad er op til det enkelte individ. En anden årsag til den store skilsmisserate blandt somaliere i Norden kan være den som Ada Ingrid Engebrigtsen omtaler i hendes studier af somaliske og tamilske familier i Norge. Tamilere er en af de mest veletablerede og integrerede etniske minoritetsgrupper i Norge, mens somaliere er en af de mest marginaliserede grupper. Engebrigtsen giver som en af årsagerne til, at somaliske familier er præget af skilsmisse, mens tamilske familier i højere grad værner om kernefamilien, at tamilske par deler netværk, mens somaliske par i højere grad har et adskilt netværk. Når der opstår problemer mellem et somalisk par vil hver part gå til deres netværk for at søge råd. Dette kan forstærke følelsen af to separerede parter og de to netværk vil ofte trække i hver sin retning og give modparten skylden for problemerne. Tamilske par på den anden side har mange fælles venner og har derfor større chance for at blive sammen, argumenterer Engebrigtsen (2007:741) for. De adskilte mande- og kvindenetværk kan på den måde blive en marginaliseringstrussel i forhold til egen familie, som somaliske mænd oplever i højere grad end andre etniske minoritetsmænd.

Hos Kleists (2007:239) mandlige informanter er et gennemgående tema, at de somaliske kvinder udnytter og afviser deres mænd. Det er ofte mændene, der har fået deres koner til Danmark via familie sammenførelse, og derfor er det ekstra pinligt, når kvinderne ender med at smide mændene ud. En mandlig informant forklarer, at når kvinderne får penge mellem hænderne, så bliver de vestlige i deres adfærd og afhængige af at have deres egne penge. Ud fra sådanne forklaringer er det således kvinderne, der skaber problemerne. Det at kvinderne får penge og bliver mere uafhængige,

bliver af mændene kædet sammen med en ide om, at de bliver kulturelt urene – at de bliver *for* vestlige. Dette resulterer i en afvisning af traditionelle familieværdier, som får kvinderne til at skilles fra deres mænd. På den måde argumenterer Kleist (2007:240) for, at man godt kan sige, at kvinderne bliver empowered, når de kommer til Norden, og at de er bedre til at omstille sig den nye hverdag, mens mændene mister deres privilegier og er dårligere til at omstille sig det nye liv og derfor hænger fast i traditionelle adfærdsmønstre fra Somalia. Dog fremhæver Kleist (2007:242), at det er vigtigt at pointere, at det kun er nogle mænd, der mister status, og at det kun er nogle kvinder der bliver empowered. Det er langt fra gældende for alle. For mændene handler det om, hvordan man håndterer den nye situation. Mange af Kleists mandlige informanter viser, at de er klar til at omstille sig til det nye liv gennem deres arbejde i foreninger. Men Kleists (2007:144) empiri viser også eksempler på kvinder og mænd, der udtrykker en form for køns nostalgi eller ”gender nostalgia”. Flere mænd og kvinder gav udtryk for en længsel efter de gamle og mere stabile kønsroller fra før flygtningen og borgerkrigen i Somalia. Flere informanter fortæller også om, at de gerne vil flytte til London, fordi der er store somaliske miljøer, som gør det muligt at leve næsten som i Somalia. En informant fortæller om, at man blandt somaliere i London tiltaler hinanden med titler, som f.eks. bankmand eller professor, for på den måde at opretholde en status som de havde i Somalia. London bliver også set som en multikulturel by, hvor man som somalier ikke virker fremmed, og hvor der derfor er bedre mulighed for at få job (Kleist 2007:145). London kommer på den måde til at virke som et sted i Vesten, hvor somaliske mænd kan opretholde og udøve en lignende maskulinitet som det traditionelle maskulinitetsideal fra Somalia, og på den måde undgå den marginalisering, som de oplever i de nordiske lande.

Litteraturen viser, at forholdet mellem mand og kone og det generelle familieforhold spiller en stor rolle, når somaliere kommer til Norden og Vesten generelt. Det knytter sig i høj grad til en ide om, hvad det vil sige at være en rigtig mand, og hvordan man skal håndtere de maskuline idealer, som er meget vigtige for somaliske mænd. Næste afsnit vil omhandle muligheden for at skabe nye manderoller.

Nye manderoller og nye maskuliniteter – en vej ud af marginalisering?

Langt det meste af litteraturen om somaliske mænd, der er flygtet fra Somalia og er endt i den vestlige verden omhandler deres marginaliserede rolle i det nye land – både i forhold til samfundet og arbejdsmarkedet, men også i forhold til deres familier, hvor den tabte maskulinitet ses som årsagen til, at mange somaliske mænd har det sværere end andre etniske minoritetsmænd. De kan

ikke omstille sig til en ny situation, hvor forholdet mellem mand og kvinde er præget af langt større lighed. Det er kun få publiceringer, der har fokus på somaliske mænd, der har formået at klare denne omstilling og som har etableret nye manderoller og idealer i forhold til maskulinitet. Jesoluganathan (2010:84-85) argumenterer for, at de somaliske mænd er i et dilemma. På den ene side vil ældre somaliske kvinder synes, at en mand er ved at blive en kvinde, hvis han f.eks. laver mad og skifter ble. Den traditionelle manderolle tillader altså ikke mændene at deltage i hjemmets gøremål. På den anden side kan mændene risikere at miste deres familier, hvis de ikke definerer nye manderoller og ideer om, hvad det vil sige at være maskulin, som rummer det at deltage i familielivet og de huslige pligter. Det kan således virke som et krav til somaliske mænd, at de skal omdefinere forståelsen af, hvad det vil sige at være en rigtig mand, hvis de skal få livet til at fungere i Danmark og andre steder i Norden. Derfor kan det synes paradoksalt, at forskningen i de nye manderoller er sparsom. Tina Gudrun Jensen og Anika Liversa kommer dog ind på emnet i deres studie af maskulinitet og manderoller blandt etniske minoritetsmænd. De har for at undgå en overbetoning af betydningen af den enkelte informants nationalitet undladt at specificere nationaliteten og i stedet brugt de bredere betegnelser Afrika, Mellemøsten og Fjernøsten. Dette gør, at man ikke kan udpege specifikke somaliske forhold i deres rapport. Rapporten belyser, at oplevelsen af et tab af maskulinitet gælder både mænd fra Mellemøsten, Fjernøsten og Afrika (Jensen & Liversage 2007:38-39). Men rapporten undersøger også, hvordan manderoller blandt etniske minoriteter i Danmark har forandret sig. Jensen og Liversage argumenterer for, at andengenerationen af etniske minoriteter i flere tilfælde har ændret opfattelse af maskulinitet og har ændret identitet hen mod mere hybriditet. Andengenerationen som har levet det meste eller hele deres liv i Danmark har i flere tilfælde indoptaget et mere vestligt syn på maskulinitet, hvor det at passe børn og hjælpe til i hjemmet ses som normalt. Farah taler også om, at unge somaliere lader sig assimilere mere ind i det danske samfund gennem f.eks. bedre uddannelser og fritidsjob. Jensen og Liversages materiale viser dog også, at andengenerationen fastholder nogle traditionelle ideer om, hvad det vil sige at være en rigtig mand. Materialet viser, at andengenerationen faktisk vægter mandens rolle som forsørger højere end førstegenerationen. Dette kan, ifølge Jensen og Liversage (2007:41-42), skyldes, at de har bedre arbejdsmæssige muligheder end førstegenerationen, men det kan også skyldes et ønske om at udfylde fraværet af ansvarsfuldhed og forsørgerrolle hos deres fædre. På den måde kan man sige, at andengenerationen blander forskellige manderoller og danner nye maskuliniteter. Men førstegenerationen har også i flere tilfælde været nødt til at ændre deres kønsroller. Ahmed fra Afrika forklarer, at livet med seks børn i Danmark har gjort det nødvendigt at

reviderer forholdet mellem mand og kone, hvor planlægningen og det praktiske med børnene har skabt behov for at ham selv og sin kone må agere både far og mor, forstået på den måde, at de begge må varetage hjemmets opgaver. Det har bragt ham og sin kone tættere sammen (Jensen & Liversage 2007:38-39). Om Ahmed er fra Somalia eller ej vides ikke, men hans fortælling står i kontrast til meget af forskningen om familielivet hos somaliske familier i Norden. I stedet for at ende i skilsmisse og marginalisering af manden i forhold til familien har Ahmed ved at revurdere sin rolle som mand i hjemmet blevet tættere med sin kone og sine børn. Han har altså formået at omstille sig til livet i Norden og har fået familielivet til at fungere. Jensen og Liverages rapport viser, at mange etniske minoritetsmænd gennem omstillingsprocessen til det danske samfund oplever, at de selv undergår personlige forandringer. At skulle træde sine egne spor er et vilkår for mange mænd i dag, fordi kønsrelationer forandres, når verden forandres, men disse vilkår kan være yderligere forstærket for etniske minoritetsmænd, fordi de ofte konfronteres med meget forskellige – og til tider uforenelige – forestillinger om det maskuline. Noget af det mest interessante ved rapporten er fortællingerne om de forandringer, der sker med mandens rolle, som forskningen i etniske minoritetsmænd ofte overser, i det megen forskning i højere grad fokuserer på, at migrationskonteksten medfører et ”tab” af maskulinitet (Jensen & Liversage 2007:58).

Der synes altså at være et videnshul i forhold til litteraturen om somaliske mænd i Norden, når det handler om ”forandringshistorierne”, altså de mænd som antager en mere hybridiseret manderolle og får familielivet til at fungere. Der skal forskes mere i de mænd, som tager handlingen i egen hånd og definerer en ny mandeidentitet. Disse mænd udviser en form for forandringshandling eller agency, da de ikke holder fast i traditionelle maderoller, men i stedet forsøger at skabe deres egne – både ud fra et praktisk øjemed, forstået på den måde, at det er et vilkår for mange i forhold til at vedblive at spille en rolle i deres familier – altså at undgå marginalisering i forhold til familien. Men også ud fra et eksistentielt øjemed i forhold til, at verden og livet forandrer sig og derfor må man også selv undergå en forandring for at tilpasse sig nye vilkår.

Litteraturliste

- Andreassen, Rikke (2007): *Der er et yndigt land – Medier, minoriteter og danskhed*. Tiderne Skifter Forlag. København.
- Christensen, Ann-Dorte & Sune Qvotrup Jensen (2012): *Stemmer fra en bydel – Etnicitet, køn og klasse i Aalborg Øst*. Aalborg Universitetsforlag. Aalborg.
- Engebrigtsen, Ada Ingrid (2007): "Kinship, Gender and Adaptation Processes in Exile: The Case of Tamil and Somali Families in Norway", in *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 33, no. 5.
- Fadel, Ulla Holm, Peter Hervik & Gitte Vestergaard (1999): "De "besværlige" somaliere", in Peter Hervik (red.): *Den generende forskellighed – Danske svar på den stigende multikulturalisme*. Hans Reitzels Forlag. København.
- Fangen, Katrine (2006): "Humiliation Experienced by Somali Refugees in Norway", in *Journal of Refugees Studies*, vol. 19, no. 1.
- Fagen, Katrine (2008): *Identitet og praksis – Etnisitet, klasse og kjønn blant somaliere i Norge*. Gyldendal Akademisk. Oslo.
- Fink-Hansen, Mette, Peter Hansen & Nauja Kleist (2004): "Roots, Rights and Responsibilities: Place-making and Repatriation among Somalis in Denmark and Somaliland", in *Stichproben. Wiener Zeitschrift für kritische Afrikastudien*, nr. 7/2004, 4. Jg.
- Jesuloganathan, Tonsi Mary (2010): *"Hellere gift 30 gange end at leve i et ulykkeligt ægteskab" – Et kvalitativt studie af en skilsmisses betydning for førstegeneration somaliske kvinder i Danmark*. Speciale fra Aalborg Universitet.
- Jensen, Tine Gudrun & Anika Liversage (2007): *Fædre, sønner, ægtemænd. Om maskulinitet og manderoller blandt etniske minoriteter*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. København.
- Jørgensen, Rikke Egaa & Vibeke Søderhamn Bülow (1999): "Ali og de fyrretyve k(r)oner. En analyse af Ekstra Bladets kampagne "De fremmede"", in Peter Hervik (red.): *Den generende forskellighed – Danske svar på den stigende multikulturalisme*. Hans Reitzels Forlag. København.
- Kleist, Nauja (2007): *Spaces of Recognition – An analysis of Somali-Danish associational engagement and diasporic mobilization*. Ph.d.-afhandling. Sociologisk institut, Københavns Universitet.
- Kleist, Nauja (2008): "Mobilising 'The Diaspora': Somali Translational Political Engagement", in *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 34:2.
- Mikkelsen, Flemming, Malene Fenger-Grøndahl & Tallat Shakoob (2010): *I Danmark er jeg født... Etniske minoritetsunge i bevægelse*. Frydenlund. København.

Sandberg, Sveinung (2008): “Street Capital: Ethnicity and violence on the streets of Oslo”, in *Theoretical Criminology*, vol. 12(2).